

MANÇU HANEDANI ÇİN KLASİK MEMURLUK SINAV SİSTEMİ CHINA'S CIVIL SERVICE EXAMINATION IN MANCHU PERIOD

İsmigül AVCI*

Öz

Tarihe damgasını vurmuş kültür, edebiyat, sanat, eğitim ve politik yapısına sahip Çin, bin yıldan fazla bir süre sivil memurluk sınav sistemi yürütmüştür. Bu sistem Çin yönetim sisteminde büyük rol oynamakla kalmamış aynı zamanda toplum yapısını şekillendiren eğitimin temelini oluşturmuştur. Çin tarihini, toplum hayatını ve eğitim sistemini anlamak ancak memurluk sınav sistemini araştırmakla mümkündür. Bugün günümüzde birçok toplumda devlet yönetiminde yer alacak kişileri seçmek önemli bir konu iken devlet memurluğu da saygın bir meslektir. Çin, devlet memurluğu sistemine erken hanedanlıklar döneminden itibaren önem vermiş ve kamu personel sisteminin oluşturulması devlet geleneği olarak devam ettirilmiştir. Kamu personel sistemi kökenini klasik memurluk sınavlarından alarak, idari ve askeri sınavlar olmak üzere temel iki sınıflandırma altında belirli ilke ve esaslar çerçevesinde oluşturulmuştur. Mançu Dönemi (1636-1912) klasik memurluk sınav sisteminin çöküşünün yaşandığı karmaşık bir dönem olmuştur. Çalışmamızda, Çin de uzun yıllar uygulanan sınav sistemi içerik, uygulama aşamaları, yıllar içinde görülen değişim ile Mançu Döneminde kaldırılmasının nedenleri ele alınacak, eğitim, kültür ve devlet yönetimindeki yeri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Çin Memurluk Sınav Sistemi, Mançu Hanedanı, Merkezi Sınav, Eyalet Sınavı, Saray Sınavı.

Abstract

The civil service examination has been conducted for more than a thousand years in China, whose cultural, literary, artistic and political structure has had a great influence on history. This system not only played a major role in the Chinese management system, but also formed the basis of education that shaped community structure. It is possible to understand Chinese history, community life and education system by examining the civil service examination system. Today, in many societies, it is important to choose people to take part in state administration, while public servitude is a respectable profession as well. China has attached importance to the civil service system since the early dynasties, and the establishment of the public personnel system has continued as a state tradition. The public personnel system has been established within the framework of certain principles and principles and grounds under the two basic categories of administrative and military exams, having its roots in the classical civil service examination. The Manchu Period (1636-1912) was a complex period in which the classical civil examination system was collapsed. In our work, civil service examination system will be examined in terms of its content, application steps, changes over the years and reasons for its removal in the Manchu Period; as well as its place in education, culture and government administration.

Keywords: Civil Service Examination, Manchu Period, Central Examination, Court Examination, Regional Examination.

1. Giriş: Çin Klasik Memurluk Sınav Sistemi

Memurluk sınav sistemi Çin tarihinde oldukça eski zamanlarda uygulanmaya başlanan, toplum yaşamına yön veren ve devlet teşkilatının temel yapısını oluşturan memur seçme yöntemidir. 581-1905 yılları arasında yaklaşık 1300 yıl yürürlükte olan memurluk sınav sistemi Çin toplum yapısını, kültürünü, eğitim durumunu ve yönetim politikasını açıkça gösteren bir özelliğe sahiptir.

Sui Hanedanı (581-617)¹ zamanında hükümetin resmi memur temini için ilk defa uygulamaya koyduğu sınav sistemi, 1905 yılında iptal edilene kadar siyasi gücün oluşumunu ve devamlılığını sağlayan bir araç olmuştur (Weerd 2007:2). Sui Hanedanı zamanında(581-618) imparatorun aristokrasiyi bertaraf ederken kendisine yeni insan gücü sağlamak amacıyla uygulamaya koyduğu bir dizi sınavdan oluşur. İlk

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara-Türkiye, iavci@ankara.edu.tr

¹ Sınav sisteminin ortaya çıkış dönemine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Çinli ve yabancı tarihçilerin büyük çoğunluğu (Qian Mo, Zhou Su Cheng, Chen Dong Yuan, Edward A. Kracke, John K. Fairbank) sınav sisteminin ortaya çıktığı dönemi Sui Hanedanı zamanı olarak kabul etseler de Han Hanedanı olduğunu kabul eden tarihçiler vardır. Wolfram Eberhard ise "Geleneksel Çin Toplum Yapısı" isimli makalesinde sivil memurluk sınav sisteminin Han döneminden 1904 yılına kadar sürdüğünü belirtmiştir (He, 2000:142).

aşamada “Klasik Eser Sınavı² ve Saray Sınavı³ olmak üzere iki temel gruba ayrılarak uygulanmıştır. Klasik eser sınavı Han Wu Di (汉武帝 M.Ö.156 - M.Ö.87) döneminde chaju (察举) olarak bilinen klasik yazın bilgisinin ölçülmesiyle yetenekli kişilerin seçilip devlet memuru yapıldığı sınavın devamı kabul edilir. Yönetim için Klasik Eserlerin önemi, vazgeçilmez oluşu ancak tarih ve kültür bilgisi ile güç sahibi olunabileceği inancı, Han Wu Di'nin danışmanlarını sınav yoluyla seçmesine dayanmaktadır. ⁴ Bu uygulama Sui Hanedanı döneminde daha yaygın şekilde kabul görmeye başlamıştır. Tang Hanedanı (618-907) zamanında ise sınav sistemi genel çalışmalar (常科) ve idari çalışmalar (制科) olarak farklı iki alana ayrılarak uygulanmaya devam etmiştir. Sui Hanedanı dönemindeki Klasik eser ve Saray sınavı “genel çalışmalar” alanına dahil edilerek Tang Hanedanı zamanında geliştirilmiştir. Sınavların uygulanmasında ve içeriğinde değişiklikler yapılsa da klasik eser ve saray sınavının temel konuları değişmemiştir. Tang döneminde sınav henüz yeni geliştirildiği için eşit şartlarda ve rekabet içinde tüm halka açılması açısından yeterli koşullar oluşmamıştır (Wang&Xu 2002:83).

Klasik sınavlarda, Beş Klasikleri⁵ ve dönemin diğer önemli eserlerini açıklamak ve yorumlamak yeterli iken, saray sınavlarında adayların ayrıca şiir yazmaları, edebi eser üretmeleri istenmiş bu nedenle klasik sınava göre saray sınavları çok daha zorlayıcı olmuştur. Saray sınavlarını geçmek zor olduğu için o dönemde halk arasında “30 yaş klasik eser sınavını geçmek için geç, 50 yaş saray sınavını geçmek için erken”⁶ denilmektedir (Xu&Wang, 2008: 110).

Tang Hanedanı döneminde Wu Zetian'in (武则天 624-705) sınav içeriğine ek olarak at binme, okçuluk ve yay kullanma becerilerini önermesi üzerine askeri sınav sistemi (武举) ortaya çıkmıştır. Wu Zetian Chang An ikinci (702) yılında eyalet sınavında başarılı olan adaylar (乡贡) arasından seçilen adaylara dövüş sanatı eğitimi verilmesini kararlaştırarak, askeri memur sınavını uygulamaya koymuştur. Eyalet sınavı adaylarının katılabildiği askeri memur sınavının içeriği at binme, okçuluk ve dövüş gibi savaş sanatları olarak belirlenmiş ve yeni bir sınav sistemi getirilmiştir.⁷ Wu Zetian kadınların sınava girmesine sekizinci yüzyılın başlarında izin vermesine rağmen, ilk sınava katılan aday şiir sınavını geçemediği için saray sınavında başarılı olamamıştır.

Song dönemine (960-1279) gelindiğinde, genel çalışmalar, idare ve askeriye olarak üç gruba ayrılan sınavlar, eyaletlerde daha yaygın yapılmaya başlanmıştır. Böylece sınav sistemi gelişimi ve halka açılması açısından önemli bir sürece girmiştir. Sınav kuralları, uygulama esasları, sınav süreçleri ve zamanlama net olarak belirlenmiş, sınavların üç yılda bir yapılması kararlaştırılmıştır. Bu sınavlara halkın güveni Tang Hanedanı zamanında sağlanmış ve Song Hanedanı'ndan itibaren sınavlar sistemli hale getirilmiştir.

Moğol, Ming ve Mançu Hanedanı dönemleri içeriğin zorlaştırılması, uygulama ve değerlendirmede yaşanan problemler gibi sebeplerle, sınav güç ve etkisinin azaldığı dönemler olarak kabul edildiği ifade edilmektedir. Ming Hanedanı zamanında (1368-1644) memurluk sınavı ve okullar birleştirilmiş, memurluk sınavına girmek için okula gitmek zorunlu hale gelmiştir (Wang&Xu, 2002: 85). Bu durum varlıklı ailelere imtiyaz sağlamıştır. Zira düzenli okul eğitimi önemli bir ekonomik külfettir. Sınav aşamaları hazırlık hariç

² Klasik eser sınavı (明经 Ming Jing): Konfüçyus klasiklerini okumayı, açıklamayı ve yorumlamayı içeren uzmanlık alanıdır.

³ Saray sınavı (进士 Jinshi): En üst derece memurluk sınıfıdır. Sınav sisteminin ilerleyen dönemlerinde saray sınavı olarak adlandırdığımız “dianshi 殿试” sınavında başarılı olan aday “jinshi” olarak anılmaktadır. Sınavın içeriği klasik Çin şiirlerinden oluşmaktadır. Bizzat imparator tarafından sınav yapılmaktadır.

⁴ Her iki Han döneminde de Kong An Guo (孔安国), Gong Sui (龚遂), Mu Hong (睦弘), Zhai Fangjin (翟方进) gibi önemli kişilerin hepsi klasik eser bilgisi ile göreve getirilmiştir (Wang&Xu. 2002:35-36).

⁵ Beş Klasikler; Şiirler Kitabı (诗经), Tarih Kayıtları (尚书), Törenler Kitabı (礼记), Değişimler Kitabı (易经) ve İlkbahar-Sonbahar Kayıtları'ndan (春秋) oluşan Konfüçyus düşünce ekolüne ait eserlere verilen genel isimdir. Konfüçyus ve öğrencileri tarafından derlendiği düşünülen bu eserler Konfüçyus düşünce ekollerinin yüzyıllar boyunca korunup günümüze gelmesini sağlamıştır. Şiirler Kitabı(诗经): Batı Zhou Hanedanı ilk yıllarında derlenmeye başlanan kitap toplam 311 şiirden oluşmaktadır. İlk Çin şiir koleksiyonu olması açısından oldukça önemli bir eserdir. Kayıtlar Kitabı (尚书) Çin saray tarihçileri tarafından derlenen belge niteliğinde tarihi kayıtlardır. Döneme ait kanunlar, öğütler, ilanlar, olaylar, konuşmalar ve emirleri içeren düzyazı türünde ilk klasik eserlerden biridir. Törenler Kitabı(礼记) evlilik törenleri, ayinler, törenleri, resmi ziyaretler ve cenaze törenlerinde nasıl davranılacağı konusunda detaylı ve sistematik bilgiler içeren ve sosyal yapıları tanımlayan klasik eserdir. Ayrıca eserde Konfüçyus ve öğrencileri arasındaki diyaloglar yer almaktadır. Değişimler Kitabı (易经), geleceği önceden tahmin etmede yardımcı olabilecek ilkel kehanet el kitabıdır. İlkbahar Sonbahar Kayıtları(春秋), bizzat Konfüçyus'un kendi derlemesi olarak kabul edilen M.Ö 722-481 tarihleri arasında Lu Devleti'nin tarihi kayıtlarını sistematik olarak kaydedildiği eserdir.

⁶ “三十老明经，五十少进士”

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz: Tongdian (通典) Du, You (1988). On beşinci tomar üçüncü bölüm. Tongdian Çin'in ilk sistematik siyaset kitabıdır. Tang dönemi askeri, siyasi yapısı ve yasaları hakkında ayrıntılı bilgi bulunmaktadır (Xu, 2006: 124).

eyalet sınavı, merkezi sınav ve saray sınavı olmak üzere üç seviye de belirlenmiştir. Eyalet sınavları üç yılda bir, eyalet sınavından sonraki ikinci yılda merkezi sınav ve merkezi sınavdan bir yıl sonra da saray sınavları yapılmıştır (Xu&Wang, 2008: 111). Ming Hanedanı'nda Dört Kitap⁸ Beş Klasik eserden yapılan sekiz aşamalı makale sınavı⁹ yapılmıştır. Song Hanedanı'ndan itibaren Dört Kitap sınav içeriğine dahil olmuştur. Sekiz aşamalı sınav, memurluk sınav sisteminin zorluk derecesini bir kat daha arttırdığından toplumda tepkilere neden olmuş, Konfüçyüsçü düşüncelerinin özünü kaybettiği açıkça ifade edilmiştir (Wang& Xu, 2002: 292). Yanı sıra, Ming döneminde açıkça "tüm memurlar sınavdan geçerek göreve başlar, sınavı geçemeyenler kesinlikle memur olamaz" ibaresiyle bir ferman yayınlanarak, bu kural ciddiyle uygulamaya konulmuştur (Wang&Xu, 2002: 2). Mançu Döneminde de bu kural sürdürülmüştür.

Tarihsel gelişim çizgisi izlendiğinde, geçmişte oluşturulan sınav sisteminin bugün kamusal istihdam olarak kabul edilen alanın geleneksel zemini olduğu görülmektedir. Bu sınavlar modern dönem öncesi edebiyat, felsefe, politika, toplum, ekonomi ve entelektüel çalışmalarla yakından ilişkilidir. Geleneksel Çin klasiklerine dayanan sınav sistemi oldukça katı kurallara bağlı ve belirli kriterlerle disiplinli bir şekilde uygulanmasıyla, toplumun, kültürel ve entelektüel gelişimini hızlandırmıştır.

Çin siyasi düşünce tarihinde yöneticilerin bilgili, yetkin ve erdemli kişilerden seçilmesinin önemi Qin öncesi (M.Ö. 21- M.Ö 221) dönemden itibaren birçok klasik eserlerde yerini almıştır. Törenler Kitabı'nın Li Yun (礼运) bölümünde konunun önemi "Siyasi hedeflere ulaşma yolunda halk içinden erdem ve yetenek sahibi olanlar seçilirse, dürüstlük kazanır, birlik sağlanır"¹⁰ şeklinde ifade edilmektedir. Konfüçyüs öğretilerinin siyasi ve sosyal hayata taşınmasıyla yetenekli kimselerin seçilmesi gerektiği görüşü benimsenerek Sui, Tang ve Song Hanedanı zamanından gelen aristokrasiden kurtulmak yerine daha demokratik bir yönetim getirmek ve toplumsal düzeni güçlendirmek için sınav sisteminden yararlanılmıştır (Chen, 2016: 167). Memurluk sınavı Konfüçyüsçü düşünce çerçevesinde planlandığı için sarayında işine gelmiştir. Çünkü hükümdara itaat Konfüçyüs öğretisinin başlıca savıdır. Hükümdar memur sınavları ile halkın bağlılığını kazanırken, yetenekli kimseleri istihdam ederek gücüne güç katmayı amaçlamıştır. Liu Bang (刘邦- M.Ö. 256-196) devleti kurduktan sonra duyurduğu bir fermanla, "Kim benim için daha iyi çalışırsa onu memur yapıp, yüksek maaş vereceğim" diyerek, memur seçimlerini yönetimdeki yerini sağlamlaştırmak için kullandığını göstermiştir (Xu, 1985: 32).

2. Mançu Dönemi Memurluk Sınav Sistemi

Mançu Yönetimi (1644-1912) zamanında, sınav sisteminde önemli değişiklikler yapılmış ve bu dönem klasik memurluk sınavının uygulandığı son dönem olmuştur. Kejia veya keju¹¹ isimleri verilen sınav, uzun yıllar uygulandığı için giriş koşulları, amaçları, konuları, alanların içerikleri, kuralları, aşamaları, sınav zamanları, sınavın değerlendirilmesi ve gizlilik kuralları Mançu Dönemine gelindiğinde çoktan sistemli hale gelmiştir.¹²

Genel sınav seviyeleri Ming Dönemi ile aynı olmasına rağmen, uygulamada Mançu soylularına sağlanan imtiyazlar, toplumda sınav sistemine karşı güveni sarmıştır. Bu dönemde oldukça sistemli uygulanan sınavlara herkesin katılma hakkı vardır. Fakat çoğunluğun katılma imkanının olmadığı sınavlar varlıklı ailelerin, Mançu soylularının erkek çocuklarına hitap eder duruma gelmiştir. Geliri düşük ailelerin erkek çocukların çalışıp ailelerine yardım etmeleri gerektiği için, okula gitme imkanları birkaç yılla sınırlı kalmıştır. Zengin aileler memurluk sınavı için özel hocalar ve özel okullarla çocuklarının uzun yıllar

⁸ Konfüçyüs düşünce ekolünün Dört Kitap Beş Klasik olarak birlikte anılan eserlerden Dört Kitap; Konuşmalar, Mengzi, Orta Yol Doktrini ve Büyük Bilgi'dir. Konuşmalar (论语) Konfüçyüs'un ölümünden sonra öğrencileri tarafından derlenen, öğrencileri ile kendisinin konuşmalarını içerir. Mengzi (孟子) Konfüçyüs'un öğrencisi Mengzi'nin görüşlerini içeren eserlerdir. Orta Yol (中庸), insan ve tabiat ilişkisini inceleyen eserdir. Büyük Bilgi (大学) Konfüçyüs'ün eğitim, ahlak ve politik görüşlerine yer verilen eserdir.

⁹ Sekiz Aşamalı Makale Sınavı (Ba Guwen 八股文) Ming ve Qing Hanedanlıkları döneminde memurluk sınav sisteminde uygulanan sekiz bölümlü makale sınavıdır. Makalenin konusu Dört Klasik kitaptan oluşmaktadır.

¹⁰ İlgili Bölüm: "大道之行也，天下为公，选贤与能，讲信修睦。"礼运第九

Büyük yolun yürüdüğü [zamanlarda] yeryüzü insanların ortak malıydı; bilgiler seçilir, becerikliler [ise onların emrine] verildi; [böylece] [söylenen] sözlere itimad edilir, [bu da] uyum ve uzlaşmayı besledi.

http://so.gushiwen.org/guwen/bookv_3145.aspx ET. 02.03.2017

¹¹ 605-1905 yılına kadar Çin tarihindeki memur sınav sistemine verilen genel isimler.

¹² Bknz: Qing Tarihi Kayıtları (Qing Shigao-清史稿) Memur Seçimi Beşinci Bölüm (Xuanjuwu 选举五) Toplam 5316 tomardan oluşan kitap Mançu Hanedanlığının 1616 yılında kuruluşundan 1911 yılında yıkılışına kadar geçen süredeki tarihi olayları, yasaları, kuralları ve töreleri anlatmaktadır.

sınavlara hazırlanmalarını sağlamışlardır.

Mançu döneminde memur sınav sistemi, görevli memurlar tarafından yürütülmüş, en son aşamada hükümdar sınavı kendisi yapmıştır. Yönetimde bulunan Mançular, sınav sisteminin kurallarında büyük değişikliğe gittiler, Mançu ve Han halkları için farklı kurallar uygulamaya başladılar. Mançulara büyük avantajlar verilmesi ile bazı durumlarda sınava tabi olmadan memur olmanın yolu açılmıştır. Mançu soylularının çocukları için özel açılan Jinshanguan¹³ ve Xian'anguan¹⁴ okulları, öğrencilerin kolaylıkla memur olmaları sağlamıştır. Yinsheng (荫生) ismi verilen aile büyükleri sayesinde vasiyetle memur olma yöntemi, Mançu Hanedanı döneminde ortaya çıkmıştır. Vasiyetle veya akraba sayesinde memur olarak yetiştirilip önemli görevlere getirilen çok sayıda aday olmuştur. Ayrıca Ming Hanedanı döneminde ortaya çıkan juanna (捐纳) kolay yoldan memur olma, para ile yetkileri satın alma veya bağışlama Mançu döneminde oldukça artmıştır (Wang&Xu 2002:102). Sınavın her aşamasında görev ve ünvanlar parayla satılıp alınabilmiş veya sınavın her aşamasından muafiyet tevdi edilebilmiştir (An 2003:15).. Memur olma aşamalarında Juanna ile Mançu dönemi memur sistemi arasındaki ilişkiyi çözmek dönemin sınav sistemini anlamak için oldukça önemlidir. Memur olmanın yolları doğrudan ve dolaylı olarak ikiye ayrılmış ve aile bağlarına, seviyelere ve memurluk rütbelere göre yöntemler farklılık göstermiştir. Doğrudan ve dolaylı memur olma yöntemlerinde adaylardan istenen şartların farklı olması eşitsizliğe neden olmuştur. Mançu Hanedanı memur sınav sistemi Ming Hanedanı'ndan sonra iki yüz küsur yıl boyunca uygulanmaya devam etmiştir. Farklı yöntemlerle memurluğa girenler ve Keju sınavı ile memur olanlar birbirinden ayrı düşünülmelidir.¹⁵

Hükümdardan halka herkes sınav süreçlerini takip etmiş ve bu yüzden sınav merkezleri halkın ilgisinin odağında olmuştur. Birçok tarihi belgede sınavlar için önerilerin bulunduğu, sınav problemlerinin tartışıldığını ve sınav sonrası seçim sürecinin değerlendirildiğini görebiliriz. Dönemin yöneticileri sınavlarda kopya çekilmemesi ve adil değerlendirme yapılması için gayret göstermişlerdir. Bu gayretler kısmen başarılı olmuşsa da sınav sorularının sızdırıldığına dair pek çok tartışma çıkmıştır. Çin tarihi, sınavlarda başarılı olmak ümidiyle yıllarını heba eden alimlerin trajik hikayeleriyle doludur. Örneğin Pu Songling (1640-1715) çok sefer sınava girmesine rağmen başarılı olamamış, sınav koşullarının çok ağır olduğunu ve adil olmadığını ifade etmek için çok konuşulan bir betimleme yapmıştır: "Sınava giderken çıplak ayakla elinde bir sepetle dilenci gibi, sınav görevlisinin adayları sınava çağırırken mahkûm gibi, sınav sırasında soğukta yapışmış arı gibi, sınav çıkışında ise kafesinden dünyaya yeni bırakılmış hasta bir kuş gibi, sınav sonuçları açıklanırken kapana düşmüş bir maymun gibi..." hissettiğini ifade etmiştir (Akt. Erman 2000:406).

Halkın chaju sınavından itibaren memur olma olasılığı her zaman olmasına rağmen her hanedanlık farklı uygulamalar getirerek kurallar koymuştur. Sui ve Tang Hanedanlarında memurluk sınav sisteminin topluma açık olarak yapılması amaçlanmıştır. Toplum işlerini düzenlemek, halkın refahını sağlamakla yükümlü yönetici memurlar hükümdarı temsilen memur sınav şartlarını da belirlemişlerdir. Çıkarılan kanunlarda bazı insanların memur olamayacağı belirtilmiştir. Mançu döneminde memur sisteminde memur olma hakkı bulunmayan kişiler aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- 1- Ahlak kurallarını ihlal etmiş, fuhuş yapan ve yüz kızartıcı suç işlemiş olan kişiler
- 2- Devlet makamları içinde hizmetçi olarak çalışanlar, orta ve alt rütbeli askerler
- 3- Sekiz sancak sisteminde hükümdar ailesinde çalışan hizmetçiler ve Han Kökenli ailelerin hizmetçileri
- 4- Ağır suç işleyen baba ve dedelerin çocukları, torunları (An, 2003: 17-18).

2.1. Eyalet Sınavı 乡试

Mançu Döneminde en düşük memurluk sınıfı eyalet memurluğudur, eyalet sınavları üç yılda bir kez düzenlenir. Adaylar yerel bölgelerde belirli alanlarda sınavlara katılarak eyalet sınavına katılma hakkına ancak sahip olabilirler. Eyalet sınavından başarıyla geçen adaylara Juren (举人) ismi verilmiştir. Eyalet sınavına yerel öğretim kurumlarında yetiştirilen öğrenciler katılmakta ve bunlar kendi okul memurları tarafından seçilmektedirler. Bu adaylar eyalet sınavını geçebildikleri takdirde sadece yerel memurluklara yerleştirilmektedir. Yerel memurluk taşra memurluğu anlamına gelmektedir. Memurların görev tanımları yerel bölgelerde nüfusa ve ihtiyaca göre, memur sayısı ise ekonomik kalkınmaya göre belirlenmiştir (Wang &Xu, 2002: 38).

¹³ 景山官 Jing Shan Guan Mançu Hanedanında (1636-1912) sekiz sancak eğitimlerinden biridir. Kangxi yirmi dördüncü yılında (1685) saray kapısının iki tarafına özel yapılmış sınıflarda eğitim vermeye başlanarak, resmi okul ortamı oluşturulmuştur.

¹⁴ 咸安官 Xian An Guan Mançu Hanedanında Yongzheng yedinci yılında (1729) soyluların çocukları ve Jing Shan Guan okullarından seçilen başarılı öğrencilerin eğitildiği saray okullarıdır.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz; Qing Tarihi Kayıtları(Qing Shigao-清史稿) Memur Seçimi Beşinci Bölüm (选举五)

Eyalet sınavları oldukça çetin geçmektedir. Başvuru sayısı sınırlı olmakla birlikte belirlenmiş sabit bir sayı yoktur. Eyalet sınavı üç aşamalı olarak ve her gün bir aşama olacak şekilde düzenlenir. Sınavın içeriği, konuları, dili ve üslubu dönemlere göre farklılık göstermektedir. Qianlong (乾隆 1711-1799) dönemi yirmi beşinci yılından itibaren eyalet ve merkezi sınavlar için her yıl sıra ile bir klasik eser şeklinde uygulanmıştır. Sınav aşaması içerik olarak art arda şu şekilde sürdürülmek zorundadır. İlk aşamasında Dört Klasik kitaptan üç soru ve şiir sorusu bulunmaktadır. İkinci aşamada ise Beş Klasiklerin her birinden birer soru sorulmaktadır. Son aşama ise sekiz aşamalı makale yazma sınavından oluşmaktadır. Dört kitap soruları Büyük Bilgi, Konuşmalar Orta Yol ve Meng Zi metinlerinden seçilmektedir.¹⁶

Ming Hanedanı'nda (1368-1644) yapılan sekiz aşamalı makale sınavı Qing Hanedanı'nda da devam etmiştir. Makale sınavının formatı Song Hanedanı'nda Wang Anshi (王安石 1021-1086) tarafından ilk defa oluşturulmuştur. Fakat ancak Ming Hanedanı Taizu Döneminde (1370) standartlaştırılarak memurluk sınav sisteminde yerini almıştır. Sınav sekiz bölümden oluştuğu için Baguwen (八股文) ismini almıştır. Makalenin ilk kısmı iki cümle konunun amacını açıklayarak başlar ve her bölümün kendine has belli başlı özelliklerle yazılması gerekmektedir. Her bölümde kullanılması gereken cümle sayıları belirlenmiş, imler özel olarak seçilmiş ve im kullanım kısıtlaması getirilmiştir. İmleri akılcıca kullanmayı gerektiren ve ifade gücünü açıkça ortaya koyan makale sınavının her aşaması genelde 24 saat bir odada yapılmıştır. Makale sınavı Mançu Hanedanı döneminde istikrarlı ve ciddi şekilde uygulanmaya devam etmiş fakat Mançu Hanedanı son dönemlerinde Wang Anshi yönetim tarafından eleştirilerek kötü yönetici kabul edildiği için 1663 yılında kaldırılmaya çalışılmıştır. Makale sınavına hazırlanmak için insanlar yıllarını vermiş ve bir gelenek olarak halkın yaşamına girmiştir. Makale sınavını destekleyenler 1668 yılında sınav formatını değiştirmişler fakat yine de tartışılmalar son bulmamıştır.

Mançu Hanedanı'nın son dönemlerinde eyalet sınavının içeriğinde ve sınav yönteminde yeniden değişiklikler yapılmıştır. Sınav içeriğinde ve uygulama aşamalarında yapılan değişiklikler son bulmamış, Guanxu (光绪 1871-1908) 27. (1901) yılında, sınavın ilk aşamasında Çin siyasi tarihi, ikinci aşama politika ve sanatı, üçüncü aşama ise dört kitap ve Beş Klasikler yer almıştır (Deng, 2004: 47). Ayrıca çeviri sınav konusu olarak büyük ölçüde yer almaya başlamıştır. Sınav soruları seçilen adayın kalitesini, becerisini, yeteneğini ve bilgisini belirlemektedir. Memur adayının getirildiği memurluk görevinde çalışma performansının nasıl olacağı bu soruların kalitesi ve verdiği cevaplara bağlı olduğu düşünüldüğü için sorular sınav sisteminin en önemli parçası olmuştur. Sınav sorularının genellikle 300 imi geçmediği belirtilmiştir. Memurluk görevine getirilen adaylara belli süre aralıklarla tekrar sınav yapılmıştır. Sınava giren memurlar yanlış cevap verdikleri takdirde ilk yanlıştaki üç ay, ikinci de altı ay, üçüncü de ise dokuz ay maaş cezası verilmiştir (Zhang, 1991: 594).

Eyalet sınavı, hükümdar tarafından belirlenen bölgelerde ve imparatorun belirlediği katılımcı sayısı ile yapılmıştır. Bölgelerin nüfusuna, ihtiyacına ve vergi oranlarına göre adaylar seçilmiştir.

2.2. Merkezi Sınav 会试

Mançu Hanedanı'nda, merkezi sınav üç yılda bir ve eyalet sınavından sonra gelen ilkbaharda yapılmıştır. Eyalet sınavını geçen adaylar (juren-举人) arasında merkezi sınava girecek adaylar seçilmiş ve eğitimden sorumlu devlet dairesi sorumluluğunda merkezi sınavlar gerçekleştirilmiştir. Sınavın yöntemi ve içeriği eyalet sınavı ile neredeyse aynıdır. Eyalet sınavından farklı olarak ilk aşamada Dört Kitap ve şiir sorularını imparator sormakta, ikinci ve üçüncü aşamadaki soruları görevli memurlar sormaktadır (Shang, 1985: 95).

Tang ve Song Hanedanı dönemleri sınav sisteminin geliştirilip kurumsallaştırılması açısından oldukça önemli bir dönem olmuş, sınavın anlamı ve işlevi netleşerek Çin toplumu içinde yerini almıştır. Tang Hanedanı son dönemlerinde yapılan merkezi sınavlarda Çin'in kuzey ve güneyindeki adaylar arasında adaletsizlik olduğu ortaya çıkmıştır. Güneyde ekonomi gelişimi daha hızlı olduğu için, güneyden sınava katılan aday sayısı oldukça çok sayıda olmuştur (Wang & Xu, 2002: 92). Bölgeler arasında adaletsizlik olması nedeniyle Song Hanedanında ülke kuzey, güney ve orta olmak üzere üç büyük bölgeye ayrılmış, bölgelerin özelliklerine göre merkezi sınav adaylarının sayıları belirlenmiş ve adaletli davranılmaya başlanmıştır. Tang Hanedanı Wu Zong (武宗 841-859) döneminden itibaren bölgeler arası eşitlik sağlamak için ekonomik gelişmişliğe ve eğitim durumlarına göre memur seçimi yapılmıştır (Wang & Xu, 2002: 98). Mançu döneminde kuzey, güney ve orta bölgelerden merkezi sınavlara adayların adil şekilde sınava katılımları sağlanmaya devam etmiştir. Mançu Hanedanı'nda alanlara göre katılım oranı tutarlılık göstermemiş, her alan için farklı

¹⁶ Eğer ilk soru Büyük Bilgi klasik eserinden olursa ikinci soru Konuşmalar üçüncü soru Meng Zi eserinden sorulur. Beş klasik soruları sıra ile Değişimler ve Tarihi Kayıtlar, Şiirler Kitabı, İlkbahar-Sonbahar Kayıtları, Törenler Kitabı şeklindedir (Zhang, 1991: 593).

sayılar bulunmuştur. Yongzheng (1723-1735) döneminde gök bilimleri (Gengxu 庚戌) alanında en fazla 406 ve Youke 酉科 alanında en az 96 aday katıldığı ve Mançu Hanedanı bir sınav döneminde merkezi sınava toplam 26391 aday ve ortalama her alan da 236 aday katıldığı belirtilmiştir.

2.3. Saray Sınavı (殿试)

Sarayda görevlendirilmek üzere alınacak memurlar için hükümdarın yaptığı sınavdır. Merkezi sınav sonucunda en başarılı olanlar seçilerek, genellikle merkezi sınavdan bir ay sonra yapılır. Üç ile beş soru arasında değişen soru bulunur, içerik görev ve dereceye göre hükümdar tarafından belirlenir. Saray sınavında başarılı olan adaylar jinshi (进士) olarak adlandırılır. Birinci, ikinci ve üçüncü olanlar imparator tarafından ödüllendirilir ve halkın hayalindeki rütbeyle ulaşırmış olurlar.

Mançu Hanedanı döneminin ünlü hükümdarları Shunzhi, Kangxi ve Qianlong saray sınavlarına oldukça büyük önem vermişler ve saray sınavını soru hazırlamasından, sınavı kazananların isimlerine kitabe diktirilene kadar her aşamasını adım adım takip ederek sıkça fermanlar yayınlamış, katı kurallar ve yasalar çıkarmışlardır. Bu yasalar çok sayıda yöntem ve katı kuralları içermiştir. Sınav kuralları Mançu Dönemi resmi devlet kayıtları olan Saray Kayıtlarına (会典 及 会典事例)¹⁷ geçirilmiştir. Sınav sonuçları ilan edildikten sonra tören düzenlenmiş ve hükümdarın huzurunda memurlara uyması gereken kurallar ve sorumlulukları bildirilmiştir. Törenler sadece imparatorluğa itaati ve bağlılığı göstermek için değil aynı zamanda memurun yönetim anlayışını da anlaması amacıyla düzenlenmiştir. Yönetimde en üst rütbeyle sahip olacak memurlar hükümdarın sorularından geçerek, onurlandırılmıştır. Çeşitli sınavlardan ve zorluklardan geçen memur adayının, kendi emeğinin karşılığını almış olsa bile yetkisini hükümdardan aldığı için minnet duygusu içinde ve büyük sorumluluklarla görevine başlaması sağlanır. Saray sınavından başarıyla geçip göreve gelen memurlar gelecekte önemli devlet adamları olacak adayların çoğunu oluşturmuştur. Onların yetenekleri ve bilgileri devlet idaresi, yönetimi ve halkın refahı için vazgeçilmez olmuştur. Sınav sistemi yönetimin eğitime, adalete, kültür ve politikaya önem verdiğini göstermektedir.

Saray sınavında dönemin politik sorunları, ekonomik kalkınma ve yeni yönetsel amaç ve hedef belirleme, mevcut durumları geliştirme, yeni hedefler belirleme veya devletin yönetim problemlerine çözüm getirme amacı taşıyan metin soruları bulunmaktadır. Memurluk sınavlarının ilk dönemlerinde yöneticiler gelecekte ülkenin idare işlerinin nasıl değiştirilmesi gerektiğini belirlemek, mevcut yönetimdeki eksiklikleri ve halkın beklentilerini değerlendirmek amacıyla bu soruları oluşturulmuşlardır. Fakat Mançu Hanedanı'nda, hükümdarlar bu geleneği sürdürmekte yanlış ölçme ve değerlendirme nedeniyle başarısız olmuşlardır. Sınav metninin değerlendirilmesi hem içerik hem de yazı sanatını kapsamış, içerik önemsenirken zamanla içerik önemini yitirmeye başlamıştır. Sınav kağıdını biçime göre değerlendirmek içeriğe kafa yormaktan daha kolay olmuş, içeriği küçümseyen, biçime önem veren değerlendirme sınavın gerçek amacını kaybetmesine neden olmuştur. Mançu döneminde sınav içeriğinin ve değerlendirmenin yozlaşmasının yanı sıra Mançu soylularına verilen imtiyazlar,

Saray sınavı en üst aşama sınav olduğu için merkezi ve eyalet sınavları da bu durumdan etkilenmiş ve tüm sınavlarda da yazı ön plana çıkmış, hat sanatı en önemli kriter haline gelmiştir. Hükümdarlar ve yönetici memurlar bu durumu fark edip yeni fermanlar ve kurallar yayınlamışlardır. Qianlong "asolan metindir ve yazı sanatları dikkate alınmayacaktır" diye ferman yayınlamış fakat bu fermanlar halk üzerinde etkili olmamıştır. Değerlendirme kriterleri sınav sistemini çoktan değersiz kılmış ve sistemin anlamını yitirmesine neden olmuştur.

Çin tarihi hanedanlık dönemlerinde memur olmak onurlu ve ayrıcalıklı sayılmaktadır. Memurlar seçkin ve aydın insanlar olarak toplumda büyük saygı görmektedir. İşçi sınıfından çıkıp, memurluk sınıfına yükselen kişiler özel kıyafetler giymiş, bazı ceza ve vergilerden muaf tutulmuşlardır. Memurlar görevde yükselme, nadir durumlarda memurluğu satma veya miras bırakma haklarına sahip olmuşlardır. Memurluk toplumda itibarlı bir meslek olduğu için zengin aileler çocuklarını yerleştirmek için yıllarca uğraşmışlardır. Çocuklarının bilgili, aydın ve saygın olarak yerel yönetimlerde veya saray yönetiminde yer almasını isteyen aileler farklı yollar denemişlerdir. Uzun yıllar halkın önemli bulduğu memurluk sınavları Mançu Hanedanı

¹⁷ 会典: Hui Dian, Yuan Hanedanından başlayarak hükümdar yönetmelik ve mevzuatların kayıt altına alındığı eserlerdir. Resmi evrak niteliğinde oluşturulan kayıtlar, Zhou Hanedanında Zhouli (周礼) ile başlayan törelerin, yasaların ve kuralların belirlenerek kayıt altına alınması geleneğinin devamıdır. Merkezi ve yerel memurlukların yetkileri, görevleri, sorumlulukları açıklanmış, siyasi kararların yanı sıra ekonomi, din, askeri işler, etnik gruplar, kültür alanlarında da kararlara yer verilmiştir. Tang Liudian 唐六典, Yuan Dianzhang 元典章, Ming Huidian 明会典, Qing Huidian 清会典 olmak üzere dört önemli kaynak bulunmaktadır. Mançu Hanedanı Kangxi (康熙), Yongzheng (雍正 1722-1735), Qianlong (乾隆 1711-1799), Jiaqing (嘉庆 1760-1820), Guangxu (光绪 1875-1908) dönemlerinde toplam beş Huidian yayınlamıştır (Xue, 2010: 38) .

son dönemlerinde itibarını yitirmiş ve sınavın kaldırılmasına sebep olacak çeşitli etkenler ortaya çıkmıştır. Tang Hanedanı döneminde memur seçiminde dil, edebiyat, hüküm verme, ifade etme becerisine önem verilirken, Mançu Hanedanı'nda bu kriterler tamamen değişmiş ve sınav sisteminin kaldırılmasına zemin hazırlamıştır. Sınavın zorluğu ve değerlendirmenin amaca hizmet etmeden yapılması, adayların güncel konulardan uzaklaşmasına neden olarak sınavın güvenilirliğini sarsmıştır. Okuryazarlığı teşvik etmesine rağmen çoğunluğun okur-yazar olmasına büyük katkı sağlamadığı ortaya çıkmıştır. Sınav sisteminin geldiği nokta sadece sanat meraklılarına hitap eder nitelikte olmuş, yetiştirilen adayların karar verme, yargılama, çözüm getirme ve fikir üretme becerisini geliştirmedeği görülmüştür.

1840 Afyon Savaşları klasik Çin toplumunun modern topluma geçişinde önemli bir rol oynamış, bu dönemde toplumda yaşanan çalkantılar yıllardır uygulanan memurluk sınav sisteminin de zor aşamalardan geçmesine neden olmuş ve sınav sistemi kaldırılmıştır (Peng, 2015: 38). Mançu Hanedanı 1890'lı yıllarda askeri yenilgiler, yönetim sorunları, çıkan isyanlarla beraber sınav sisteminde yaşanan tartışmalar yeni eğitim sisteminin oluşturulmasını gerektirmiştir. Kang Youwei ve Liang Qichao gibi ünlü aydınlar 1898 yılında Yüz Gün Reformları¹⁸ yayınlamaları ekonomik, kültürel ve eğitimde yenilik hareketleri anlamına gelen bu bir dizi reform ortaya koymuşlardır. Boxer İsyanı¹⁹ sonunda yönetim yeni reform planını yayınlamaları sınav sistemini tamamen yürürlükten kaldırmıştır. Modernleşme sürecine yenik düşen sınav sistemi, klasik Çin eğitim, kültür, felsefe ve siyasi tarihine silinmez etkiler bırakmıştır.

Sonuç

Modernleşme sürecinde çeşitli akımların etkisiyle ve uygulamada yaşanan sorunlar nedeniyle memurluk sistemi kaldırılmış olsa da klasik memurluk sınav sistemi 1300 yıllık serüveni ile Çin tarihinde izlerini birçok alanda göstermeye devam etmiştir. Sınav sisteminin eğitim, siyasi tarih ve kültür gibi birçok alanla yakından bağlantısı olmuş ve Çin yönetim şekli, idari yapısı, eğitim sistemi ve Çin kültürü üzerinde etkilerini sürdürmüştür. Öncelikle sınav sistemi halkı birleştirici bir rol oynayarak toplumsal düzenin kurulmasını ve devamlılığını sağlamıştır. Alimler sınıfının yönetimde söz sahibi olmasıyla yönetimin kalitesi artmış, bilginler halk arasından gelmiştir. Yöneticiler yetenekli memurların bilgi ve deneyimi ile güçlenmiş, halk tarafından kabul görüp sevilmişlerdir. Sui-Tang dönemlerinden itibaren memur seçiminin belirli tüzük ve ilkelere bağlı yapılması aristokrat politikasının tekellesmesini engellemiş, ülke geneli memur seçimlerinin sınava dayandırılmış olması sınavın tarafsız ve halkın yararı için yapıldığını göstermiştir. Halka açık, eşitlikçi, rekabete dayanan ilkeler doğrultusunda yapılan sınavlarla memurlar görevlendirilmiştir. Sınavların halka açık olması, köklü ailelerin ancak bilgileri ve çalışmalarıyla güçlerini sürdürebileceğini göstermiş, halkın eşitliğini garanti edip istikrarlı hale getirmiştir (Wang, Xu, 2002: 81). Eşit şartlar altında büyük rekabet sonucu göreve gelen memurun yeteneğinden ve bilgisinden şüphe edilmeyeceği inancı halk tarafından benimsenmiştir. Kamu personel sistemi için halen geçerliliğini koruyan ilkelerin hanedanlıklar döneminden itibaren var olduğu sonucuna varılabilir. Mançu Hanedanı'nda sınav ilke ve esaslarının yozlaşması ve aile bağlarının önem kazanması sonuç olarak memurluk sınavının kaldırılmasına neden olmuştur.

İdari, askeri ve genel işler birbirinden ayrılarak devlet teşkilatlanmasında düzen sağlanmıştır. Memurluk sınavlarının bu özelliği, günümüzde çoğu devlet yapısında geçerli olan askeri, idari ve adli memur sınıflandırmasının Çin'de hanedanlıklar tarihinden beri bulunduğunu göstermektedir. Sınav sistemi kamu yapılanmasının devlet açısından önemini ve günümüzde de geçerli olan ayrımın hem tarihsel hem siyasal boyutlarının olduğunu göstermektedir. Halkın gözünde dürüst, şeffaf ve adil yönetimin toplum düzeni sağlamak için zorunlu olduğu sınav sistemi ile anlaşılmıştır. Sınavlarda hile yapılmasına kesinlikle karşı olunup fermanlar yayınlanması, hile yapanların ve memurluk görevi sırasında başarısız olanların büyük cezalara çarptırılması yönetime güveni sağlamlaştırmıştır. Hükümdar bilgili kişileri yanına alarak hem güçlenmiş hem onların kendisine karşı gelmesini engelleyerek kontrolü sağlamıştır (Wang, Xu, 2002: 95). Bu sayede merkezi otorite güçlenmiştir. Ülke yönetiminin kişisel fikirler üzerine kurulmasını engellemek amacıyla edebiyat, felsefe, sanat bilgisi ile yönetimin şekillenmesi sağlanmıştır. Zorluklarla yetişen edebiyat, felsefe ve çeşitli alanlarda kendini yetiştirmiş memurlar fakir halkın sorunlarıyla yakından ilgilenmiş ve toplum yararı gözetmişlerdir. Memurların belirli aralıklarla tekrar sınava alınması ve başarısız olmaları durumunda ceza verilmesi, işlerine ciddiyetle devam etmelerini de sağlamıştır.

Memurluk sınav sistemi ve klasik Çin eğitim sistemi bir bütün olarak düşünülmelidir. Memur seçme

¹⁸ Yüz Gün Reformları (百日维新 1898), Guangxu öncülüğünde eğitim, bilim, teknoloji, tarım ve kültür gibi alanlarında gelişmek için Batı'nın örnek alınmasını öngören siyasi ve ticari bir reform hareketidir.

¹⁹ 19. Yüzyılda Batı'nın Çin üzerindeki ekonomik ve siyasi etkisine karşı çıkartılan bir ayaklanmadır. Tüm yabancıların ülkeden çıkarılması hedeflenmiştir.

sistemi açısından yönetim sistemi (政治制度), sınav içeriği açısından eğitim sistemi (教育制度) olarak kabul edilebilir (Wang&Xu, 2002: 6). Klasik eğitimin amacı öğrencilerin memurluk sınavını geçmelerini sağlamak olduğu için, eğitimin içeriği de sınava göre düzenlenmiştir. Öğrencilerin en düşük eyalet sınavlarına girebilme şartlarını yerine getirebilmeleri için uzun yıllar eğitim almaları ve sınavlardan geçmeleri gerekmektedir. Bu yüzden eğitim merkezden eyaletlere eyaletlerden yerel bölgelere ayrılarak memurluk okulları açılmış ve özel okullar gündün güne gelişmiştir. Mançu Hanedanı döneminde sınav sisteminin kaldırılmasıyla özel okullar kapatılmıştır. Sınav sistemi Çin klasik eğitim sisteminin gelişmesini sağlamıştır. Öğrenciler memur olarak toplumda saygınlık kazanma, yönetimde söz sahibi olma isteğiyle güdülenerek canla başla çalışmış ve çok sayıda eğitimci ortaya çıkmıştır. Memurluk sınavını geçemeyen adaylar istediği takdirde memurluk okullarında (国子监) öğretmenlik yapma hakkına sahip olmuşlardır. Sınav hazırlık sürecinden geçen ve deneyim sahibi olan adaylar eğitimin kalitesini arttırmak için okullarda görev almışlardır. Eğitim müfredatı tamamen dönemin sınav sistemi konularına göre düzenlenmiş, her dönemde sınav sisteminde yapılan değişiklik eğitim müfredatını etkilemiştir. Yuan Hanedanı'ndan önce Beş Klasikler, Dört Kitap Beş Klasikler, Tang-Song Hanedanı zamanında şiir, Ming-Qing Hanedanı ilk dönemlerinde Dört Kitap Beş Klasikler son dönemlerinde On Üç Klasikler, 21 Tarih hem sınav sisteminin içeriği hem de ders müfredatı olmuştur. Okullar öğrenciler için verimli, kaliteli eğitimi sağlayabilirse ve sınav sistemi yetenekli kişiyi seçerse tarihte baş gösteren yönetsel sorunlar tekrar ortaya çıkmaz görüşü yaygınlaşmıştır. Toplumda sınav sisteminin yeri okullardaki eğitimle, eğitim ise sınav sistemi ile önem kazanmış ve birbirini tamamlamıştır. Çin klasik eğitim sisteminin Konfüçyüs düşünce ekolü eğitim görüşleri üzerine kurulu olması nedeniyle siyaset, eğitim ve sınav sistemi birçok açıdan birbirinin tamamlayıcısı olmuştur. Konfüçyüsçü eğitim görüşüne göre hazırlanan sınav içeriği Konfüçyüs öğretilerinin hızla yayılmasını sağlamış, Konfüçyüs klasikleri sıradan halkın aşına olduğu, okuduğu kitaplar arasına girmiş ve klasik Çin toplum kültürünü şekillendirmiştir. Konfüçyanizm felsefesinin toplum yapısının içine girmesi sınav sistemi sayesinde olmuş veya sınav sistemi Konfüçyanist düşünce ekolüne dayandığı için uzun yıllar varlığını koruyabilmiştir. Yakın geçmiş Çin modernleşme sürecinde çok sayıda eleştiriye maruz kalan Konfüçyüs düşünce ekolü son dönem Çin yönetim, eğitim sistemi içinde yeniden değer göremeye başlayarak, varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

Daha önce belirttiğimiz gibi her hanedanlık döneminde sınav konuları değişiklik göstermiştir. Tang-Song döneminde şiire verilen önem müziğin gelişmesine, doğa bilimleri, doğu tıbbı, astronominin gelişmesine olanak sağlamış, Ming Hanedanı'nda ise makale sınavı toplum kültürünün şiirden çok klasik eserlere, söylem, retorik, belagat ve diyalektik çalışmalara doğru dönüştüğünü göstermektedir. Hikaye, şiir, şarkı sözü, opera, edebiyat eserleri sınav sistemi ruhunun topluma yansması ile oluşturulmuştur. Ayrıca Ming sonu Mançu Hanedanı başında batı matematiksel takvim düzenlemesi Çin'e girmiş ve fizik, kimya alanlarında çalışmalar başlamıştır.

Sonuç olarak düşünsel temelleri, tarihsel ve siyasi kabulleri olan klasik memurluk sınav sistemi eğitim, sosyoloji, tarih, felsefe, edebiyat ve siyaset bilimi açısından oldukça değerlidir. Sınav sistemi günümüz sosyal ve siyasi hayatına göndermeleri olan bir alandır. Kamu personel anlayışı, devlet teşkilatlanması hanedanlıklar klasik sınav sistemine kadar uzanmaktadır. Devlet işlerinin belirli bir eğitim ve terbiyeden geçirilmiş ehil kişilere verilmesinin önemi çok önceden öngörülmüştür.

KAYNAKÇA

- AN, Yong Ming 艾永明 (2003). *清朝文官制度 Qing Hanedanı Memurluk Sistemi*, Pekin: 商务印书馆发行 Shangwu Yin Shuguan Faxing.
- CHEN, Xiao Fen 译注- 陈晓芬 (2016). *论语 Konuşmalar*, Pekin: 中华书局 Zhonghua Shuju.
- DENG, Yunhong 鄧雲鄉 [著] 邓云乡集 (2004). *清代八股文 Qing Hanedanı Sekiz Aşamalı Sınav*, Hebei: 河北教育出版社 Hebei Jiaoyu Chubanshe.
- Elman, Benjamin A. (2000). *A Cultural History of Civil Examinations in Late Imperial China*, Berkeley: University of California Press.
- HE, Zhong Li 何忠礼 (2000). 二十世紀的中國科舉制度史研究 21. Yüzyıl Çin Memurluk Sınav Sistemi Tarihi Araştırmaları, *二十世紀中國歷史學回顧 Ershi Shiji Zhongguo Lishi Huigu* 6: 142-155.
- PENG, Wulin 彭武麟 (2015). *中國古代科舉制度與當代公務員考試制度對比研究 Çin Klasik Memurluk Sınav Sistemi ve Modern Memurluk Sınav Sistemi Karşılaştırması*, Pekin: 中國民族大學出版社 Zhongguo Minzu Daxue Chubanshe.
- XU, Shu An 許樹安 (1985). *古代選舉及科舉制度概述 Klasik Çin Memurluk Sınavı ve Sınav Sistemine Genel Bakış*, Tianjin: 天津人民出版社 Tianjin Renmin Chubanshe.
- XU, Xiao Jie & Wang Yi Yuan 徐曉杰, 王一媛 (2008). 古代科舉制度與現代公務員制度 Klasik Memurluk Sınav Sistemi ve Modern Memurluk Sınav Sistemi, *佳林斯大學文學院-理論學刊 Jialinsi Daxue Wenxue Yuan-Lilun Xuekan* 8(174): 110-119
- XU, Jiyin 許繼瑩 (2006). 從通典卷十五卷三看唐朝科舉制度的作用 Tong Dian On Beşinci ve Üçüncü Tomar Tang Dönemi Memurluk Sınav Sistemi İşlevi, *Journal of Heilongjiang College of Education* 25(2): 124-139

- XUE, Gang 薛刚 (2010). 清会典 清会典事例 纠谬八则 Qing Huidian Qing Huidian Shilie Doğru Yanlış Sekiz İlke, 长春师范大学学报 Changchun Shifan Daxue Xueyuanbao 29(3).
- WANG, Bing Zhao & Xu, Yong 王炳照, 徐勇 (2002). 中国科举制度研究 Çin Memurluk Sınav Sistemi Araştırmaları, Hebei: 河北人民出版社出版的图书 Hebei Renmin Chubanshe de Tushu.
- WEERTH, D. Hilde (2007). *Competition over Content: Negotiating Standards for the Civil Service Examinations in Imperial China (1127-1276)*, Cambridge, MA: Harvard University Asia Center.
- ZHANG, Youyu 张友渔 (1991). 中华律令集成(清卷 Zhonghua Luling Jicheng, 吉林人民出版社, Jialin Renmin Chubanshe.
<http://www.guoxue123.com/shibu/0101/00qsg> ET. 05.02.2017
<http://baike.baidu.com/item/%E5%AF%9F%E4%B8%BE%E5%88%B6/2045016?sefr=cr> ET. 15.02.2017
http://so.gushiwen.org/guwen/bookv_3145.aspx ET. 02.03.2017
<http://www.guoxue123.com/shibu/0101/01tdf/index.htm> DU, You (1988). *Tongdian 通典* On beşinci tomar üçüncü bölüm. ET. 16.02.2017